

УДК 332.339

DOI: 10.30857/2786-5398.2023.3.4

Іраклій Н. Імнадзе

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

В представленій роботі розглянуті основні особливості розвитку транснаціональних корпорацій, їх характерні риси діяльності на глобальному світовому ринку, визначено основні тенденції спрямування розвитку транснаціональних корпорацій. Метою представленої роботи є визначення основних ризиків діяльності транснаціональних корпорацій в умовах забезпечення сталого розвитку. Основними методами дослідження є аналіз і синтез для визначення основних особливостей розвитку транснаціональних корпорацій, методи дедукції і індукції для дослідження діяльності транснаціональних корпорацій на світовому глобальному ринку та графічний метод для наочного відображення досліджень. Сталий розвиток транснаціональних корпорацій є важливим завданням для забезпечення їх успішного функціонування в довгостроковій перспективі. Особливість сталого розвитку полягає в тому, що корпорації забезпечують свій ріст і процвітання, враховуючи вплив своїх дій на соціальне, економічне та екологічне середовище. Транснаціональні корпорації повинні забезпечувати ефективне використання ресурсів, оптимізацію виробничих процесів та стимулювати інноваційний розвиток. Це допомагає забезпечити стійкість компанії на ринку і зберегти конкурентну перевагу. Транснаціональні корпорації мають брати до уваги соціальні аспекти своєї діяльності, зокрема, створення якісних робочих місць, забезпечення справедливої оплати праці, дотримання прав працівників, та розвиток відповідальної бізнес-культури. Транснаціональні корпорації мають dbати про екологічні наслідки своєї діяльності та працювати на зниження негативного впливу на навколишнє середовище. Застосування зелених технологій, впровадження енергоефективних проектів та зменшення викидів шкідливих речовин можуть сприяти збереженню природних ресурсів та зменшенню впливу на зміну клімату. Сталість розвитку транснаціональної корпорації залежить від співпраці з усіма зацікавленими сторонами, такими як громадські організації, державні установи, місцеві громади та інші бізнес-партнери. Взаємодія з цими сторонами дозволяє забезпечити гармонію між інтересами різних груп і підтримувати позитивне сприйняття діяльності корпорації. Загалом, сталий розвиток транснаціональних корпорацій вимагає комплексного підходу та уваги до економічних, соціальних та екологічних аспектів діяльності. Лише забезпечуючи баланс між корпоративною вигідністю та відповідальним ставленням до суспільства і природи, транснаціональні корпорації можуть забезпечити сталий успіх і процвітання в довгостроковій перспективі.

Ключові слова: міжнародна компанія; глобальний ринок; розвиток підприємства; система забезпечення розвитку підприємства; міжнародна співпраця; партнерство.

Irakliy N. Imnadze

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine

ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS

The presented paper examines the main features of the development of transnational corporations, their characteristic features of activity on the global world stage, and defines the main trends in the direction of the development of transnational corporations. The purpose of the presented work is to determine the main areas of activity of transnational corporations in terms of ensuring sustainable development. The main methods of research are analysis and synthesis for determining the main features of the development of transnational corporations, methods of deduction and induction for researching the activities of transnational corporations on the world

global market, and a graphic method for visual display of research. The sustainable development of transnational corporations is an important task to ensure their successful functioning in the long term. The peculiarity of sustainable development is that corporations ensure their growth and prosperity, taking into account the impact of their actions on the social, economic and environmental environment. Transnational corporations must ensure efficient use of resources, optimization of production processes and stimulate innovative development. This helps ensure the stability of the company in the market and maintain a competitive advantage. Transnational corporations must take into account the social aspects of their activities, in particular, the creation of quality jobs, ensuring fair wages, respecting the rights of workers, and developing a responsible business culture. Transnational corporations should take care of the environmental consequences of their activities and work to reduce the negative impact on the environment. The use of green technologies, the implementation of energy-efficient projects and the reduction of emissions of harmful substances can help preserve natural resources and reduce the impact on climate change. The sustainability of the development of a transnational corporation depends on cooperation with all interested parties, such as public organizations, government institutions, local communities and other business partners. Interaction with these parties allows you to ensure harmony between the interests of different groups and maintain a positive perception of the corporation's activities. In general, the sustainable development of transnational corporations requires an integrated approach and attention to economic, social and environmental aspects of activity. Only by ensuring a balance between corporate profitability and a responsible attitude to society and nature can transnational corporations ensure sustainable success and prosperity in the long term.

Keywords: *international company; global market; enterprise development; enterprise development support system; international cooperation; partnership.*

Постановка проблеми. Сутність розвитку транснаціональної корпорації полягає в постійному збільшенні її масштабів та географічного охоплення діяльності за межами національних кордонів. Транснаціональна корпорація – це компанія, яка має діяльність або підприємства в кількох країнах, організована як єдиний економічний суб'єкт з централізованим управлінням. Основні риси транснаціональних корпорацій представлені на рис. 1.

Таким чином, підсумовуючи основні риси транснаціональних корпорацій, зазначимо наступне:

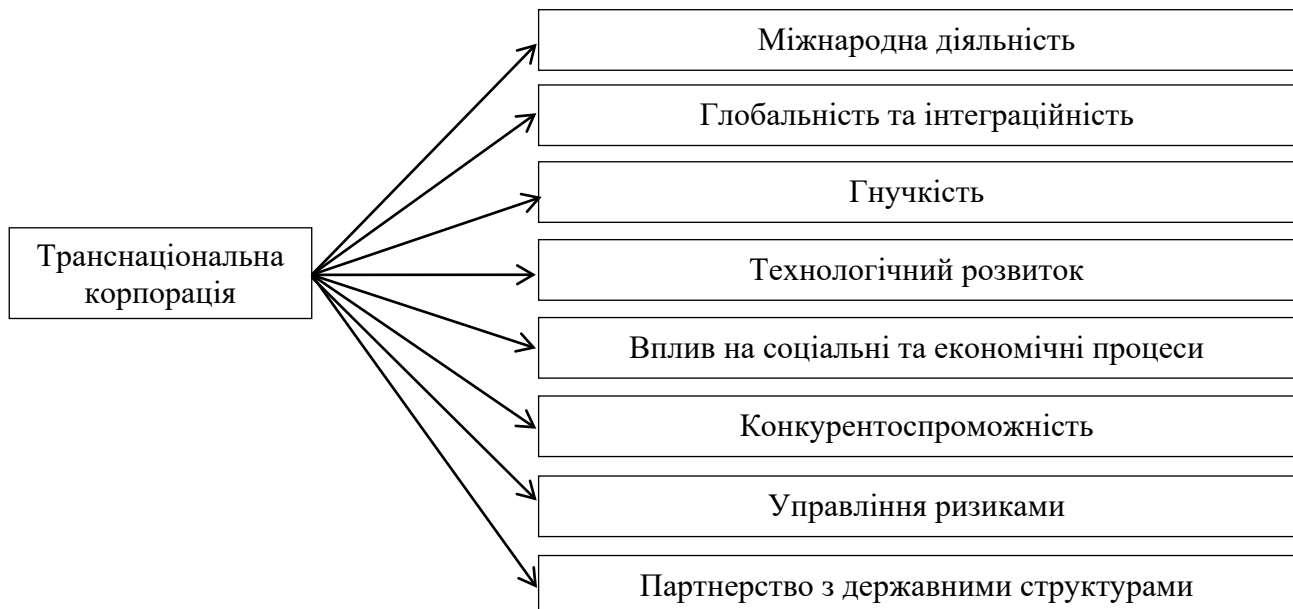
- транснаціональні корпорації здійснюють свою діяльність в різних країнах та регіонах, займаючися виробництвом, збутом, обслуговуванням клієнтів і торгівлею на міжнародному рівні. Вони створюють свої філії, підприємства або представництва в різних країнах для забезпечення своїх інтересів на глобальному ринку;

- транснаціональні корпорації впливають на глобальну економіку та мають важливе значення в процесі глобалізації. Вони сприяють інтеграції ринків, обміну технологіями та ідеями між країнами, що забезпечує зростання світового виробництва та економічного розвитку;

- транснаціональні корпорації мають гнучку структуру, яка дозволяє їм адаптуватися до змін у глобальному економічному середовищі. Вони можуть швидко змінювати свою стратегію, реагувати на зміни попиту та умови ринку в різних країнах, що дозволяє їм ефективно конкурувати на міжнародному ринку;

- транснаціональні корпорації активно впроваджують нові технології та інновації у свою діяльність. Вони інвестують у дослідження та розвиток, щоб покращити свою продукцію та процеси, що сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності на ринку;

- транснаціональні корпорації впливають на соціальний та економічний розвиток країн, де вони здійснюють свою діяльність. Вони забезпечують створення робочих місць, внесок у бюджет країни через сплату податків, сприяють технологічному розвитку та підвищенню якості життя населення;
- транснаціональні корпорації створюють конкуренцію на ринку, що сприяє підвищенню якості продукції та послуг, зниженню цін, розширенню вибору для споживачів;
- оскільки транснаціональні корпорації здійснюють свою діяльність в різних країнах, вони стикаються з різноманітними ризиками, пов'язаними зі змінами економічного, політичного, соціального та правового середовища. Вони розвивають ефективні методи управління ризиками для забезпечення стійкості та надійності своєї діяльності;
- транснаціональні корпорації підлягають регулюванню державними органами в різних країнах, з якими вони взаємодіють. Вони повинні дотримуватися законів і правил діяльності, а також враховувати інтереси державних структур у своїх стратегіях.

Джерело: представлено автором на основі джерел [1, 2, 4, 5, 7].

Рис. 1. Основні риси транснаціональних корпорацій

Враховуючи всі ці аспекти, розвиток транснаціональних корпорацій є важливим фактором глобального економічного розвитку та сприяє забезпеченню сталого розвитку в різних країнах та регіонах. Однак, важливо забезпечити баланс між економічними і соціальними аспектами їх діяльності, а також враховувати вплив на навколишнє середовище та забезпечити сталу й екологічно відповідальну діяльність.

Транснаціональна корпорація (ТНК) – це масштабна міжнародна компанія, яка має діяльність та операції в різних країнах світу. Такі корпорації великими міркуваннями переймають глобальний характер та мають вплив на світову економіку та суспільство [6].

Хоча транснаціональні корпорації мають численні переваги та можуть сприяти економічному зростанню, їхні дії також потребують контролю та регулювання для того, щоб забезпечити сталість розвитку, захист прав працівників та забезпечення сталого розвитку суспільства. Для цього потрібні ефективні регуляторні механізми, спрямовані на контроль за діяльністю транснаціональних корпорацій і забезпечення їхньої відповідальності перед суспільством і довкіллям.

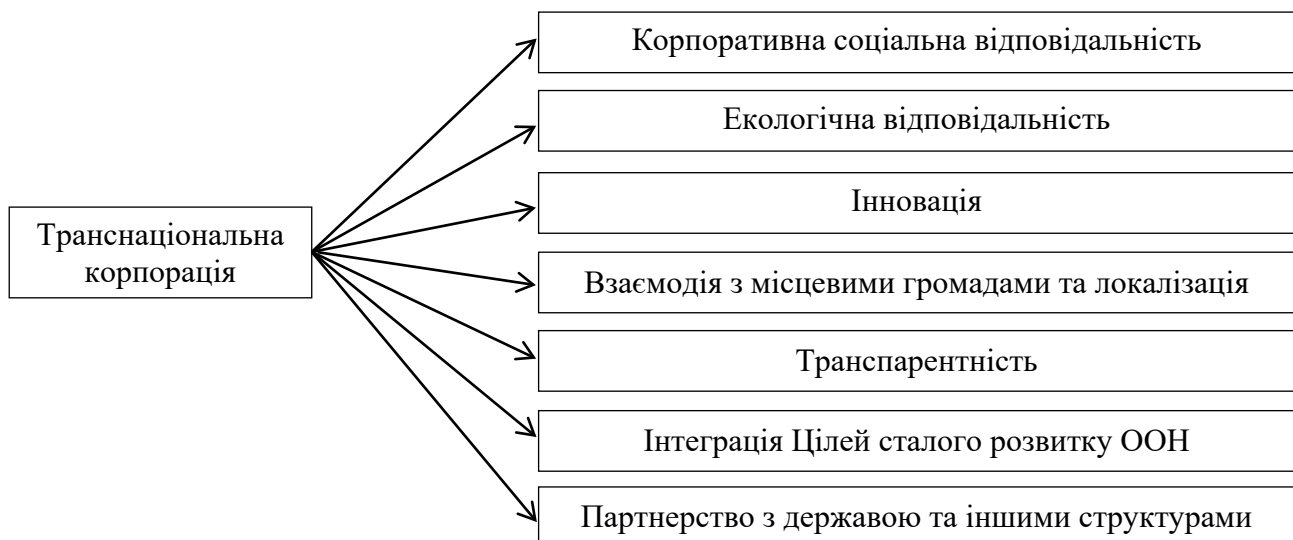
Саме тому представлена проблематика розвитку транснаціональних корпорацій є актуальною сьогодні та потребує ретельного аналізу та дослідження.

Питання розвитку глобальних підприємницьких систем, транснаціональних корпорацій сьогодні представлено в роботі багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених, економістів, політиків та громадських діячів. Так розглядом глобальної маркетингової стратегії та глобалізацією підприємницьких процесів займається відомий вчений та маркетолог Філіп Котлер. В роботах вітчизняних вчених можливо відмітити роботи Є. Крикавського, який досліджує розвиток глобальних ланцюгів постачання та залучення в ці процеси ТНК, Н. Резнікову, яка в своїх роботах розглядає розвиток та взаємодію ТНК, М. Окладндера, який досліджує цифровізацію маркетингових процесів на міжнародних ринках, О. Птащенко, яка досліджує маркетингові процеси в межах ТНК та інші.

Через постійні зміни глобального простору представлена тематика є динамічною та змінною, що зумовлює актуальність поточного дослідження.

Метою представленої роботи є визначення основних складових розвитку транснаціональних корпорацій, а також дослідити сучасні тренди їх розвитку.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення сталого розвитку транснаціональних корпорацій є важливим завданням у сучасному світі. Транснаціональні корпорації мають значний вплив на глобальну економіку, соціальні та екологічні процеси, тому їх діяльність повинна бути орієнтована на стале розвиток і враховувати інтереси суспільства та навколишнього середовища. Для забезпечення сталого розвитку транснаціональних корпорацій необхідно враховувати наступні аспекти представлені на рис. 2.

Джерело: доопрацьовано автором на основі джерел [8–11, 5].

Рис. 2. Складові забезпечення розвитку транснаціональних корпорацій

Таким чином, докладно представимо кожен зі складових:

- транснаціональні корпорації повинні приділяти особливу увагу соціальній відповідальності та здійснювати свою діяльність з урахуванням інтересів спільнот, в яких вони працюють. Це означає забезпечення справедливих умов праці, охорону прав працівників, дотримання етичних стандартів, сприяння розвитку місцевих спільнот та участь у розв'язанні соціальних проблем;

- транснаціональні корпорації повинні брати на себе відповідальність за вплив своєї діяльності на навколишнє середовище. Це означає впровадження екологічно чистих

технологій, зменшення викидів та споживання ресурсів, підтримку сталих практик у галузі виробництва та логістики;

- транснаціональні корпорації повинні ставити перед собою завдання постійного розвитку та впровадження нових технологій та інновацій. Це дозволить покращити ефективність виробництва, знизити витрати ресурсів та стимулювати сталий розвиток;

- транснаціональні корпорації повинні активно співпрацювати з місцевими громадами, забезпечувати їх залучення до прийняття важливих рішень та сприяти розвитку соціально-економічного потенціалу місцевих регіонів;

- корпорації повинні демонструвати відкритість та прозорість у своїй діяльності. Це означає публікацію фінансової звітності, інформації про соціальні та екологічні діяльність, проектів та програм, які реалізуються, а також процесів прийняття рішень. Транснаціональні корпорації повинні бути відкритими для співпраці зі зацікавленими сторонами, включаючи державні органи, громадські організації, активістів та інших зацікавлених сторін;

- транснаціональні корпорації повинні підтримувати локалізацію виробництва, тобто розвивати місцеве виробництво та закупівлю товарів та послуг у місцевих постачальників. Це сприятиме сталому розвитку місцевих економік та знизить вплив глобального виробництва на довкілля;

- транснаціональні корпорації повинні інтегрувати Цілі сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй в свою стратегію та діяльність. Це допоможе вирішити глобальні проблеми, такі як бідність, голод, зміни клімату та нерівність, і сприятиме досягненню сталого розвитку в цілому;

- транснаціональні корпорації повинні активно співпрацювати з державою, міжнародними організаціями та іншими структурами з метою розвитку сталих та ефективних регуляторних рамок та політик, спрямованих на підтримку сталого розвитку.

Отже, одним із способів забезпечення сталого розвитку транснаціональних корпорацій є впровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності (CSR). Корпоративна соціальна відповідальність передбачає, що корпорації повинні враховувати соціальні та екологічні аспекти своєї діяльності і брати на себе відповідальність за свої впливи на суспільство та довкілля.

Також, важливим елементом є сприяння транснаціональних корпорацій сталому розвитку країн, в яких вони працюють. Це може включати створення робочих місць, інвестування в місцевий економічний розвиток, навчання та розвиток місцевого персоналу, підтримку малого та середнього бізнесу, а також реалізацію проектів, спрямованих на збереження природних ресурсів та охорону довкілля [4].

Загалом, розвиток транснаціональних корпорацій має бути спрямований на досягнення балансу між економічним зростанням, соціальною відповідальністю та охороною довкілля. Важливо забезпечити, що діяльність ТНК не призводить до негативних наслідків для суспільства та довкілля, а сприяє сталому розвитку і благополуччю країн та регіонів, де вони діють.

Одним із способів забезпечення сталого розвитку транснаціональних корпорацій є впровадження стандартів та сертифікацій, які сприяють додержанню соціальних, екологічних та етичних норм. Такі стандарти можуть стосуватися умов праці, охорони довкілля, антикорупційних заходів, прав людини та інших аспектів діяльності.

Важливо, щоб діяльність транснаціональних корпорацій була прозорою, що сприяє контролю за їхніми діями та відповідальності перед суспільством. Публікація фінансової інформації, даних про вплив на довкілля та соціальні проекти може допомогти створити відкритий діалог та взаємодію між компаніями, громадами та зацікавленими сторонами.

Окрім того, сталі розвиток транснаціональних корпорацій вимагає інноваційного підходу до управління та ділової стратегії. Корпорації повинні бути готові до змін та адаптуватися до змін у суспільстві та ринкових умовах, щоб забезпечити свою конкурентоспроможність та стійкість у майбутньому.

Основними підсумками щодо забезпечення розвитку транснаціональних корпорацій є:

- транснаціональні корпорації мають важливу роль у глобалізованому світі і забезпечують стійкий економічний розвиток шляхом інвестування, розвитку нових технологій та сприяння торгівлі міжнародного масштабу;

- розвиток транснаціональних корпорацій може мати як позитивний, так і негативний вплив на суспільство та довкілля. Важливо забезпечити, щоб вони діяли відповідально та з урахуванням соціальних та екологічних аспектів;

- корпоративна соціальна відповідальність є важливим механізмом для забезпечення сталого розвитку транснаціональних корпорацій. Вона передбачає додержання високих стандартів етики, соціальних та екологічних норм у діяльності компанії;

- взаємодія між урядами, недержавними організаціями та громадськими структурами є важливим аспектом для забезпечення сталого розвитку транснаціональних корпорацій. Лише спільні зусилля можуть привести до досягнення позитивних результатів;

- сприяння сталому розвитку країн, де діють транснаціональні корпорації, є необхідною умовою для сталості їхньої діяльності. Важливо враховувати інтереси місцевих громад, інвестувати в розвиток інфраструктури та підтримувати місцевий бізнес;

- впровадження інновацій та технологічного прогресу є ключовими факторами для забезпечення конкурентоспроможності транснаціональних корпорацій і сприяння сталому розвитку;

- прозорість та відкритий діалог з громадськістю, урядами та іншими зацікавленими сторонами є важливими для забезпечення відповідальності транснаціональних корпорацій та контролю за їх діяльністю;

- глобалізація та технологічний прогрес забезпечують транснаціональним корпораціям широкі можливості для міжнародного бізнесу, але також ставлять їх перед викликами та обмеженнями. Вони повинні бути готові адаптуватися до змінних ринкових умов та ефективно управляти своїми глобальними операціями;

- забезпечення сталого розвитку транснаціональних корпорацій є важливим завданням для сталості та процвітання глобальної економіки. Це вимагає усвідомлення впливу їхньої діяльності на суспільство та довкілля, додержання високих стандартів соціальної та екологічної відповідальності та співпрацю з урядами та громадськими організаціями для вирішення спільних викликів;

- відповідальне ведення бізнесу та дотримання етичних принципів є основою для підтримання довгострокових стосунків з клієнтами, співробітниками, партнерами та іншими зацікавленими сторонами. Корпорації повинні брати на увагу свою репутацію та вплив на імідж своєї компанії;

- правильне управління ризиками, включаючи фінансові, соціальні та екологічні ризики, є важливим для забезпечення стійкості та сталості транснаціональних корпорацій;

- успіх транснаціональних корпорацій пов'язаний з їхньою здатністю до інновацій та створення цінності для своїх клієнтів та співробітників. Вони повинні активно розвивати нові технології, продукти та послуги, що відповідають змінюючимся потребам ринку;

- роль транснаціональних корпорацій у боротьбі з глобальними викликами, такими як зміна клімату, боротьба з бідністю та нерівністю, також є важливою. Вони можуть брати активну участь у ініціативах зі сталого розвитку та сприяти досягненню Цілей сталого розвитку ООН;

- конкуренція на глобальних ринках змушує транснаціональні корпорації зосереджуватися на пошуку ефективних рішень та підвищенні якості своїх продуктів і послуг. Це може сприяти підвищенню рівня життя та розвитку нових ринків.

Висновки. Загалом, розвиток транснаціональних корпорацій має бути спрямований на сталість, відповідальність та позитивний вплив на суспільство та довкілля. Вони мають велику відповідальність перед суспільством та мають брати до уваги екологічні, соціальні та етичні аспекти у своїй діяльності. Тільки шляхом спільних зусиль урядів, корпорацій, громадських організацій та індивідів можна забезпечити стале та сталізоване майбутнє для всього світу.

Враховуючи всі ці фактори, транснаціональні корпорації стають важливим інструментом для сталого розвитку світової економіки та взаємодії міжнародних суспільств. Однак, їх діяльність також пов'язана з викликами, пов'язаними з управлінням ризиками, соціальною відповідальністю та врахуванням інтересів країн, у яких вони пра

Забезпечення сталого розвитку транснаціональних корпорацій вимагає комплексного підходу та залучення всіх зацікавлених сторін. Важливо, щоб корпорації діяли відповідально та з урахуванням інтересів суспільства та навколишнього середовища, сприяли сталому розвитку та допомагали вирішувати глобальні виклики. Тільки таким чином вони зможуть стати позитивним агентом змін і допомогти побудувати більш стабільне, справедливе та стале суспільство.

References

Література

1. Biggest transnational companies. URL: <http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2012/07/focus-1>.
2. Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development. New York: United Nations, 2015. 35 p. URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.
3. World Economic Situation and Prospects 2020. URL: <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/world-economic-situation-and-prospects-2020/>
4. Dzhaliilov, A. Ya. (2015). Instytutsiina systema frahmentarnoho mizhnarodnogo vyrobnytstva transnatsionalnykh firm [Institutional system of fragmented international production of transnational firms]. *Biznes Inform = Business Inform*, No. 10, P. 36–40 [in Ukrainian].
5. Yevtushenko, H. I., Kutsenko, V. I., Ptashchenko, O. V. (2015). Teoretyko-metodolohichni aspekty stratehichnogo upravlinnia yakistiu osvity (problemy, poshuky, rozv'iazannia) [Theoretical and methodological aspects of strategic management of the quality of education (problems, searches, solutions)]. *Biznes-inform = Business information*, No. 10, P. 102–106 [in Ukrainian].
1. Biggest transnational companies. URL: <http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2012/07/focus-1>.
2. Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development. New York: United Nations, 2015. 35 p. URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.
3. World Economic Situation and Prospects 2020. URL: <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/world-economic-situation-and-prospects-2020/>
4. Джалилов А. Я. Институційна система фрагментарного міжнародного виробництва транснаціональних фірм. *Бізнес Інформ*. 2015. № 10. С. 36–40.
5. Євтушенко Г. І., Куценко В. І., Птащенко О. В. Теоретико-методологічні аспекти стратегічного управління якістю освіти (проблеми, пошуки, розв'язання). *Бізнес-інформ*. 2015. № 10. С. 102–106.

6. Kochetkov, V. M. (2013). Rozvytok ukraïnskykh TNK yak faktor rostu ekonomiky krainy [The development of Ukrainian TNCs as a factor in the growth of the country's economy]. *Efektivna ekonomika = Efficient economy*, No. 5, P. 55–60. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2001> [in Ukrainian].
7. Molchanova, E. Vzaiemodiia transnatsionalnykh korporatsii z natsionalnymy ekonomikamy na prykladi Ukrainy [Interaction of transnational corporations with national economies on the example of Ukraine]. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09718.pdf> [in Ukrainian].
8. Penska, I. (2015). Osoblyvosti vplyvu TNK na ekonomichnyi rozvytok Ukrainy [Peculiarities of the influence of TNCs on the economic development of Ukraine]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo. Naukovyi zhurnal. Serii: Ekonomichni nauky = Foreign trade: economy, finance, law. Scientific journal. Series: Economic Sciences*, No. 3 (80), P. 114–124 [in Ukrainian].
9. Ptashchenko, O. V. (2018). Mizhnarodnyi marketynh vysokykh tekhnolohii ta yoho vzaiemozv'язok z intehtratsiieiu ta hlobalizatsiieiu [International marketing of high technologies and its relationship with integration and globalization]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnolohii ta dizainu. Serii: Ekonomichni nauky = Bulletin of the Kyiv National University of Technology and Design. Series: Economic Sciences*, No. 3 (122), P. 68–78 [in Ukrainian].
10. Ptashchenko, O. V. (2018). Transformation of the global economic space in the present. *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu im. V. Dalia = Bulletin of the Eastern Ukrainian National University named after V. Dalia*, Iss. 4 (245), P. 14–18.
11. Soroka, I. B. (2009). Transnatsionalni korporatsii ta yikh rol u protsesi aktyvizatsii mizhnarodnoi intehtratsii [Transnational corporations and their role in the process of intensifying international integration]. *Aktualni problemy ekonomiky = Actual Problems of Economics*, No. 9, P. 35–41 [in Ukrainian].
6. Кочетков В. М. Розвиток українських ТНК як фактор росту економіки країни. *Ефективна економіка*. 2013. № 5. С. 55–60. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2001>.
7. Молчанова Е. Взаємодія транснаціональних корпорацій з національними економіками на прикладі України. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09718.pdf>.
8. Пенська І. Особливості впливу ТНК на економічний розвиток України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Науковий журнал. Серія: Економічні науки*. 2015. № 3 (80). С. 114–124.
9. Птащенко О. В. Міжнародний маркетинг високих технологій та його взаємозв'язок з інтеграцією та глобалізацією. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки*. 2018. № 3 (122). С. 68–78.
10. Птащенко О. В. Transformation of the global economic space in the present. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. 2018. Вип. 4 (245). С. 14–18.
11. Сорока І. Б. Транснаціональні корпорації та їх роль у процесі активізації міжнародної інтеграції. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 9. С. 35–41.